

Dieses Werk wurde Ihnen durch die Universitätsbibliothek Rostock zum Download bereitgestellt.

Für Fragen und Hinweise wenden Sie sich bitte an: digibib.ub@uni-rostock.de

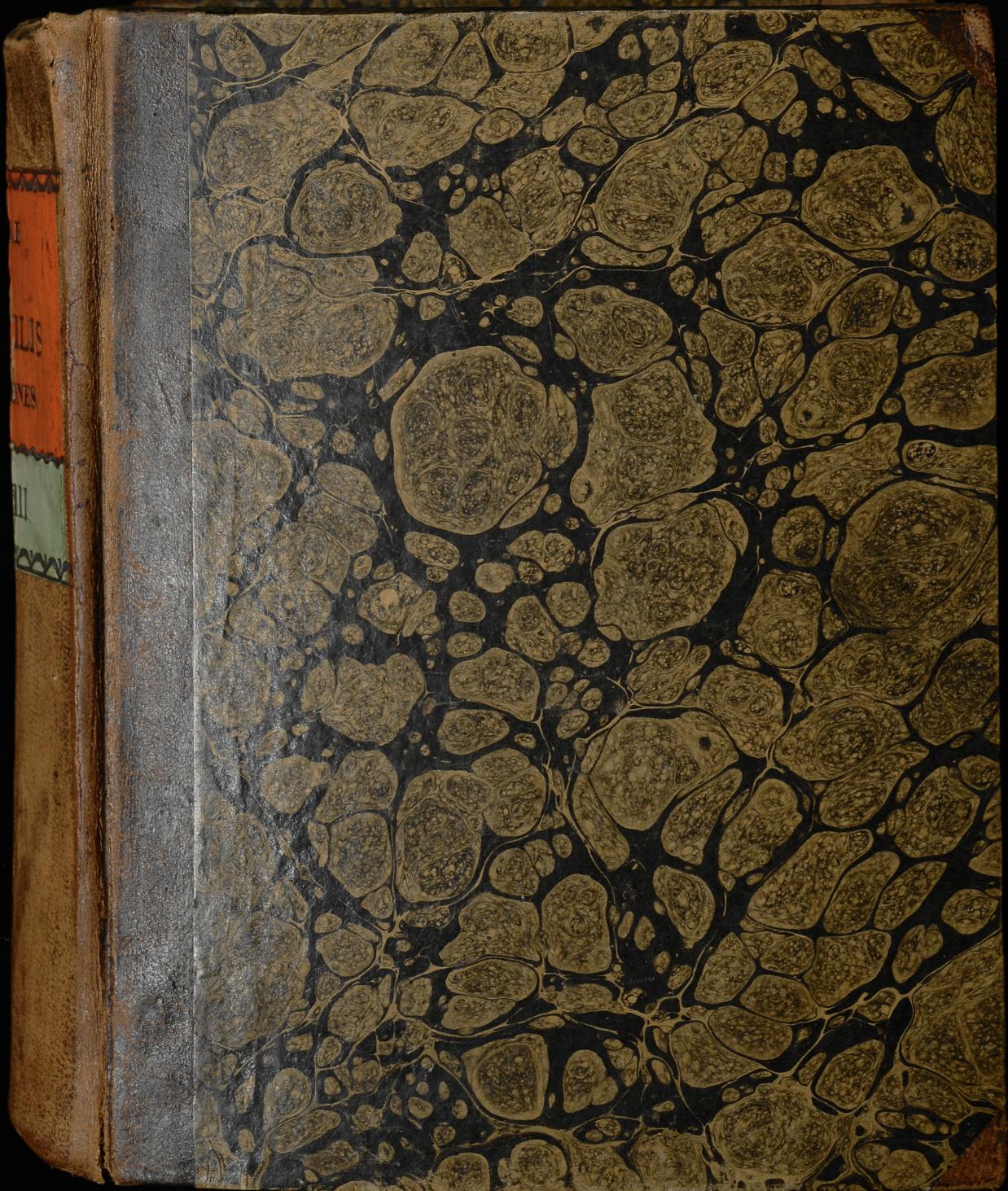
Exercitationem Academicam De Aratrorum Sanctitate

Helmstadii: Typis Ioannis Drimbornii, [1759]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn893518220>

Druck Freier Zugang

R.R. - 1 (43.)

6
III

EXERCITATIONEM ACADEMICAM
DE
ARATRORVM SANCTITATE
CONSENSV
TELVSTRIS IVRECONSULTORVM ORDINIS
PRAESIDIO
D. ALBERTI PHILIPPI
FRICKII
FACVLATAT. IVRID. ADIVNCTI
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI
AD DIEM XVII NOVEMBR. dCCLVIII
OFFERT
AVCTOR
CAROLVS FRIDERICVS PAELIKE
WISMARIENSIS.
HELMSTADII
TYPIS IOANNIS DRIMBORNII.

MAGIS DEDICATIUS VAD MIG
ETATUR IN CONVENTU
ALBRECHTI PHILIPPI
CONFERMA
ILLUSTRAE INSCRIPTIONVM QDINIA
PRÆSIDIO
ALBRECHTI PHILIPPI
TRICII
TACITATI LIBERI AVICENTI
ALBRECHTI PHILIPPI PRÆCIPUE
AD DIETRICHON MONASTERIUM PRCGIVI
COTTON
CAROLÆ HERIBRIGÆ PAULÆ
HERIBRIGÆ PAULÆ
HERIBRIGÆ PAULÆ
HERIBRIGÆ PAULÆ

A. P. Frick. Helmstad. 1761.

EXERCITATIO ACADEMICA

DE

ARATRORVM SANCTITATE.

§. I.

INTROITVS.

RESONAT adhuc dirum belli carmen, Martisque furibundi insania vsquequaque, per mare, per terras, tumultuatur. Legiones militum numero immenses, nihilque nisi spolia opima auide spirantes, hinc inde infestis concurrunt signis, tantamque terris vastationem minitantur, vt, quamquam ipsorum excursionibus agri vbique vastati iaceant, vicisque incensis et pecuaria relicta, et agricultura deserta sit; multo maiori tamen exitio regiones delendae videantur. Itaque quis non videt, immo quis tam expers est omnis humanitatis, vt videns non deploret tam conditionem tot misellorum, qui neci

A 2

traditi

*) Mense Nov. MDCCCLIX. CAROLO FRIDERICO PAE
in Academia Iulio - Carolina LICKF, Wismariensi.
publice ventilata, Respondente

EXERCITATIO ACADEMICA

traditi sunt, quam et tot prouincias belli internecini calamitate fessas, quae premuntur iamiam rerum omnium inopia. Et quis non aequa admiratur, quam suscipit earum terrarum singularem admirabilemque felicitatem, quod, in quibus nulla hominum sanguis est profusa, agri tantam frugum copiam produxerint, quanta illa esse solet, quum summa est. Quare laetabantur felices agricolae, et personabant omnia gratiarum actionibus pro tantis, **D E I** benignitate, sibi concessis bonis. Immo si nimis urbanus non fuisti, sed te potius in montes aruaque ex vrbe remouisti: et beatam illam, puta, rusticam gentem eo laetorem, dubio procul, deprehendisti, non modo agros colere, et, quae montibus nitescebat, armenta pecorum pascere, sed et, quod ille apud **VIRGILIVM**, a) dicere:

Depresso incipiat tum mihi taurus aratro

Ingemere, et fulco attritus splendescere vomer.

Nec mirum proinde, mihi etiam specimen qualemque academicum edituro imaginem tantorum bonorum felicibus felicium harum terrarum subditis, **D E I** benignitate, concessionum obuersari, in mentemque venire, non materiem iura belli praesentis tangentem in chartas coniucere, sed disputare potius, ecquae iura rusticæ gentis, quae iamiam

Paterna rura bubus exercet suis,

I N S T R U M E N T A, vel potius **A R A T R A S A N C T I T A T E** muniuerint? Futurum esse non tam spero, quam confido, vt, si quae ob virium debilitatem, irrepserint, mendis

a) **G E O R G . I . 4 5 .**

mendis *lector eruditus* aequi bonique consulat. Etenim nullus doctorum, quantum equidem scio, hanc materiem ex instituto sub incudem reuocavit; etiamsi reliqua iura rusticis propria tot commentariis illustrauerint, ut lucem soli assundere velle censeri queat, qui addere aliquid, quod operaे pretium futurum sit, in animum induxerit.

§. II.

DESCRIPTIO SANCTITATIS QVA VOCEM QVA REM.

ERGO ad illustrandam *Aratrorum sanctitatem* nos dum accingimus: nec praeter morem egerimus, si prius nosse studeamus, vnde nomen *Sanctitatis* descendat, quum rerum caussas vestigantibus ipsa vocum indagatio haud parum subinde luminis foeneretur. MARCIANVM b) si audias: *sanctum dictum est a sagminibus.* Sunt autem sagmina quaedam herbae, quas legati Populi Romani ferre solent, ne quis eos violaret: sicuti legati Graecorum ferunt ea, quae vocantur *cervicia*, seu vt legendum potius, *κηρύνια* c). Deducit vero MARCIANVS appellationem *sancti a sagminibus*, siue herba in pomoerii frondescente, more lictorum, ac effectu spectato, quia, si prisci Romulidae bellum publice genti cuidam indicerent, aut ferirent foedus, id negotii suscipiebat corpus Fecia-

A 3

lium,

b) L. VIII. D. de rerum diuis. Ad quam videatur GVIL. BVDDAEVS Annot. in Pand., ac AEG. MENAGIVS Amoen. iur. ciu. Cap. 39.

c) Ita in glossis PHILOXE-NI: *caduceum κηρύκειον*, quum vulgo scribatur *κηρύκειον*. Conf. praeter VOSSI Lex. Etymol. SVIDAS v. *κηρύκειον*.

lium, d) quod ipsum sagmina efficiebat SANCTVM, i. e. ab iniuria hominum defensum atque munitum, prout sanctum ipse describit. Mihi vero alia, faciliorque vocis sancti exposicio in mentem venit, quam proposuisse nullo, ut videtur, piaculo indigebit. Ita enim censeo, dictam vocem ex earum classe non esse, ut in etymologia illius eruenda hariolando, ac velut palpando, ad id, quod quaeris, peruenire liceat. Etenim originem, meo quidem iudicio, dicit a verbo *sancire*, i. e. rem quandam religione vel poena adiuncta firmare, ne violetur. Nonne autem haec ipsa, quam de vocabulo *sancire* substruimus, notio falsitatis vitio laborat? Ita visum est SERVIO e), atque ISIDORO f), qui, vbi vocem sancti a verbo *sancire* quidem deducunt, veram et vel huius verbi ideam se inuenisse existimarunt. Quam egregie vero fallant, et fallantur, vide. Aiunt, *Sancire propriè esse sanctum aliquid*, i. e. consecratum facere, fuso sanguine hostiae: et dictum sanctum, quasi sanguine consecratum. Qui si didicerint, quod ipse eloquentiae parens, CICERO, dixerit g), haec igitur prima lex in amicitia sanctiatur, ut neque rogemus res turpes, nec faciamus rogati; immo quod idem aeternum Romanorum decus profatus sit h), Praetorem sanxisse edicto, ne ex Asia exportari licet de frumento: facile intelliges, futurum esse, ut dicti duum-

d) Horum officia, iuraque solide describebat FR. CAR. CONRADI ē manæḡns in Diff. de Fecialibus et iure Feciali Populi Romani.

e) in not. ad Virg. Aen. 12, 200.

f) Lib. XV. Orig. Cap. IV.

g) de Amic. 40.

h) in Orat. pro Flacco Cap. 28.

duumiri non alium verbi *sancire* sensum agnouissent, atque illum, quem nosmet ex mente **T V L L I I** asseruimus. Fallor vero, aut exinde apparet, *sanctitatem* et *inviolabilitatem* quasi coincidere, resque *sanctas*, licet exacta earum definitio et in Pandectis, et in Codice, desideretur, nobis esse eas res, quae inexhaustam ciuibus praebent utilitatem, et, quum ipsae defendere se facile ab aliorum insultibus nequeant, religionis vinculo, et sanctione aliqua poenali aduersus violatores muniuntur. Si anceps haesitas, num is, quem dedimus, sit verus vocis *sancti* ac genuinus sensus? considera quaeſo, quod nec ei aliam CICERO adſcribat notionem i), dum ita de sua patria queritur, *nihil iam sanctum atque sincerum in ciuitate esse*. Quibus certe, ni fallor, verbis CICERO indicare animo gestit, ea propter conditionem suae ciuitatis fieri deteriorem, quod rebus istis, quas summa alias sanctimonia custodire sancitum erat, magna non amplius adhibeat sancititas, sed quod illae potius mirum in modum violentur. Neque aliud esse dictae vocis sensum, agnoscit MACROBIVSK) ita dicens, *vnde et sanctae leges, quae non debeant poenae sanctione corrumpi*: i. e. quae corrupti non debeant, sancita in corruptores poena. Et quid plura ad *ἀνάλυσιν* huius vocis declarandam corradamus loca ex eorum scriptis desumpta, quorum aetas in aureum, ut appellare confuerunt, tempus cecidit? Nam et ipse diuus IVSTINIANVS eandem, quam nosmet tuemur, sententiam defendit. Non moror

i) in *Orat. pro P. Quinctio Cap. 1.*

k) *L. III. C. 3.*

moror ipsa illius verba. Ita infit; 1) Sanctae quoque res, veluti muri et portae, quodammodo diuini iuris sunt. Ideo et legum eas partes, quibus poenas constituimus aduersus eos, qui contra leges fecerint, sanctiones vocamus. Quin et VLPIANVS verborum, quibus argute res exprimerentur, studiosissimus m) nec notionem diuersam a nostra cum voce Sanctitatis coniunxit. Nam ex illius mente n) proprie dicimus sancta, quae neque sacra, neque profana sunt, sed sanctione quadam confirmata: ut leges sanctae sunt: sanctione enim quadam sunt subnixae: quod enim sanctione quadam subnixum est, id sanctum est, etsi Deo non sit consecratum: et interdum in sanctionibus adiicitur, ut qui ibi aliquid commisit, capite puniatur. Ne vero putes velim, ac si tantum ex iuris Romani formula rebus quibusdam sanctitas esset attributa. Nam et bella priuata, faidasque illas, quibus vniuersa fere olim deuastabatur Germania, certis et rebus, et locis, Sanctitatem conciliasse, liquet ex monumentis, quae res populorum gestas pandunt. Singulas harum rerum species enumerare lubens supersedeo: o) de

1) Inst. s. X. de rer. diuis. Meliorem a Iustiniano rationem de murorum sanctitate datam esse, quiuis intelligit, atque illum, quam AVCTOR Speculi Sueuici Cap. 178. adducit, et quae ita sonat: *Die Mauren heissen heilig, die Heiligen beschließen, five Muren um einen Stuck gent, da Heilige inne sind.*

m) Vid. CORN. VAN BYNKERSHOECK *Obseru. Iur. Rom. L. VIII. C. 15.*

n) L. IX. s. 3. D. de rer. diuis.

o) Scire quasdam cupidus adeat MEVII Comm. ad Ius Lubec. P. IV. Tit. IV. Art. II.

DE ARATRORVM SANCTITATE.

de ea sanctitate, qua aratra munita esse nouimus, quae-
dam in medium prolaturus.

§. III.

ARATRORVM SANCTITAS E IVRE NATVRAE QVODAM
MODO ERVI POTEST.

H A V D raro, quae scindunt terram, glebasque fran-
gunt, instrumenta rustica in agris manere, scimus, nec
ea tuguriis noctu tradi ab agricolis, quos fessis equis do-
mum properantes, etiamsi sudore ac puluere sordidi sint,
perbenigne excipit mulier pudica, quae iamiam

Sacrum vetustis exstruit lignis focum

Lassif sub aduentum viri.

Eum vero, qui eiusce generis instrumenta relicta in agro
vltimam adhuc desiderante culturam inuadit, capitue, su-
scipere actionem senipiterne illi legi diuinæ contrariam,
prudentissimus quisque agnoscit. Tantum namque abest,
vt is non violet *Sanctitatem Aratrorum*, vt horum potius
furtum ab eo committi nos doceat ius illud, quod non
didicimus, accepimus, legimus, sed e natura ipsa arri-
puimus, hausimus, expressimus. Iam vero is me sibi non
habet dissentientem; si quis dixerit, eandem iurispruden-
tiam ingenii hominum non excogitatam, sed eorum men-
tibus inditam vnumquemque docere, ob istiusmodi fa-
cinus contemnendum ab hisce proteruis hominibus vltio-
nen sumi, seu, quod eo redit, eos eum in statum a lae-
fis redigi posse, vt nec facultate gaudeant, nec irretiantur
in posterum violandi *aratrorum sanctitatem*. Etenim arua,

B

quibus

quibus nihil nisi ultima adhuc deest cultura, produnt certe, semet non esse derelicta, sed detineri adhuc in cuiusdam dominio. Illud vero ipsum, ecquis neget? dicendum etiam esse de aratris istis sub dio manentibus, quae ostendunt insuper, dominum, quum vomeres in agris reliquisset, vltiori eorum ope usurum esse, quo larga ipsius votis responderet seges. Is igitur, qui dolose interuertit *instrumenta rustica*, seque adeo crimine violatae *sancitatis aratorum* polluit: horum possessionem inuito domino eripit. Atque quum non amplius publici saporis sit dogma illud Stoicorum, p) ἵτα τὰ αὐθεντίατα εἶναι, omnia delicta esse paria, sed ea in re committatur delictum eo grauiori poena expiandum, quae, vt aratra, multo maiorem, atque aliae res, ciuib[us] praebent utilitatem: is certe, ni fallor, qui aratra surripere non erubescit, secundum iurisprudentiae naturalis principia, infamia est notandus, denegandaque hinc ei omnis occasio, victum amictumque sibi honestis artibus comparandi.

§. III.

EX DISPOSITIONE IURIS ROMANI ARATRA PRAETER ALIA PRIVILEGIA GAVDENT SANCTITATE.

HISCE praemissis iam agite videamus, an ex iuris romani reliquiis, quas nostra versamus manu, possit etiam dijudicari, et vel iam leges roman[as] aratris sanctitatem conciliasse? NUMAM POMPILIVM, quum populum

p) Vid. CICERO Paradox. no. Contra eos iam disputabat III. DIogenes Laertius VII. HORATIVS Serm. 1.3. v. 15.

romanum, continuis bellis efferatum, legibus, quarum auctorem ferebat *Egeriam*, nympham, et in primis religionibus ad humanitatem, ac mansuetos mores, traducere animo gestiret, *industrios agricolas laudibus et summa comitate concitasse*, contra segnes obiurgatione, atque etiam multa castigatos ad rura gnauius colenda instigasse, contendunt et DIONYSIVS q), et PLVTARCHVS. r) Magnus idecirco agriculturae apud Quirites ab eo inde tempore habitus est honos: s) non raro hinc manus summi viri, quae modo arantium boum iugum rexerant, triumphalis currus habenas moderatae sunt, et rursum dein, eburneo scipione deposito, agrestem stiuam aratri repetierunt: t) insignia et inde priuilegia vides concessa u) vitae rusticæ, quae est, ex sententia TULLI x) parsimoniae, diligentiae, iustitiae magistra. Si qua umquam; haec certe priuilegia instrumentis rusticis indulta, digna erant Romano nomine, digna imperio, cuius maiestas Consulum Optimatumque consiliis ad ortum solis ab Hesperio cubili debebat porrigi. At, quibus ad rei publicae romanae gubernacula sedere deinde contigit, Imperatores aequre perindulgentes in priuilegiis rusticorum instrumenta adornandis fuisse, constat. Fallor autem, aut inter haec

B 2

aratri

q) Libr. II. p. 135.

Georg. Cap. I. n. 28. sequ.

r) in Numa p. 71.

u) vid. L. 4. Cod. Theod. de

s) vid. ALEX. denial. dier. extraord. sine sordibus muneri-
L. III. C. II. bus.

t) Exempla concessit GOTTFR. CHRIST. LEISER in iure

x) vid. eius Orat. pro S. Ro-
scio Amerino Cap. XXVII.

aratri indulta iura singularia praeprimis et id est referendum, quod *pignoris caussa de possessionibus abstrahi non debarent*. Hanc ipsam vero constitutionem prohibituam extorsisse videtur inhumanitas creditorum, qui, quum indigentiores aeris alieni vinculis alligatos tenerent, instabant, vbi dies venerit, vrgebant cum vociferatione, minitabantur, nihil omittebant: nec tantum foenore miseros trucidabant, sed etiam, ne quid hominibus infelicissimis superesset, statim, priusquam incipiebat deberi, egentes spoliabant: pignora extorquebant, immo, si crudelitati color obtendi posset, ne quidem haec reddebant debitori, quamuis liberata, et soluta: certe non nisi negligenter custodita, postquam etiam de teruncio satisfactum erat, aegre restituebant; saepius etiam non quiescebant, donec, quod PHAEDRVS y) ait, totam praedam sola improbitas abstulerat. Saluti publicae hinc interfuisse, ecquis non videt? rapacitatem hancce creditorum coercere, et cauere sapientissimis legibus, vt ne, dum creditores pigneratitii praeter alias res et *aratra*, tanquam pignora abriperent, agricultura quiesceret, et laboraret ciuitas rerum inopia. Sapienter igitur CONSTANTINVS z) Imp. edixerat:

Execu-

y) FAB. Lib. I. fab. 1.

z) L. 7. C. quae res pignori obligari possunt. Caeterum in eo quidem ICTOS inter se consentire deprehendes, quod in instrumenta rustica non illico decerni debeat executio. At si moueas quaestionem, an, de-

ficientibus aliis bonis, in executione pignora capi queant? tunc eam affirmant COLER. in process. Cap. III. n. 189. CARPOV. in process. tit. 25. n. 14. MEVIVS de arrestis Cap. 19. n. 53. Quum vero ista opinio omni destituatur legis a nobis citatiae

*Executores a quoquaque iudice dati ad exigenda debita ea, quae ciuiliter poscuntur, seruos aratores, aut boues aratorios, (aut instrumentum aratorium) pignoris, caussa de possessi-
nibus non abstractant, ex quo tributorum illatio retardatur.
Si quis intercessor, aut creditor, vel praefectus pagi, vel
decurio in hac re fuerit detectus: aestimando a iudice suppli-
cio subiugetur. Vix etiam effluxerat totius saeculi spatium,
quum, pignorum gratia aliquid, quod ad culturam agri per-
tinet, auferri non conuenire, pronunciarent HONORIVS
et THEODOSIVS. a) Iura haecce agricolis tributa eo
maiori pretio aestimanda esse, quiuis, et vel me non mo-
nente, intelliget; maxime quum iis fuerit cautum, vt agri-
colae egeni aratorum ope semper familiam alere possent,
nec umquam desereretur agricultura. Sed proprius ad rem
nostram facit constitutio FRIDERICI, quae, quum tan-
quam lex cardinalis ab omnibus, qui velut per transennam
inuiolabilitatem aratorum (nam ex instituto nemo adhuc,
quod scio, hoc argumentum excussum) attigerunt, in me-
dium afferri soleat, integra nobis est inspicienda. Ita vero
edixerat FRIDERICVS; b) *Agricultores circa rem rusti-
cam occupati, dum villis insident, dum agros colant, securi-**

B 3

sint,

citatae fundamento: Non diffi-
teor, contrariam mihi senten-
tiam a LYNCKERO in Anal. ad
Struui Synt. Iur. Civ. L. 42. th.
18. et BERLICHIO I. Concl. 20.
defensam placere. Aliud vero
dicendum, si alia disponant or-
dinaciones prouinciales, quod

a plurimis factum esse bene an-
notauit B. KRESSIVS in per-
erudita diss. de priuilegiis agri-
culturae apud German. Sect. II.
p. XIX. n. ***

- a) L. 8. Cod. quae res pign.
- b) In Authent. Cod. quae res
pignori obligari possunt.

sint, in quaunque parte terrarum: ita ut nullus imueniatur tam audax, ut personas, boves, et AGRORVM INSTRUMENTA, aut si quid aliud sit, quod ad AGRORVM OPERAM RVSTICAM PERTINEAT, INVADERE, AVT CAPERE, AVT VIOLENTER AVFERRE PRAESVMAT. Hactenus lex prohibitiua. Sequitur poena in eos constituta, qui secus fecerint. Si quis autem huiusmodi statutum ausu temerario violare praesumpserit, in quadruplum, ablata restituat: et infamiae notam ipso iure incurrat: imperiali animaduersione nihilominus puniendus. Iam igitur qui sine discrimine propugnant pro obseruantia legum romanarum in complexu, ut aiunt, publica auctoritate receptarum, quod priorum institutorum immemores cum STRYCKIO c) faciunt tantum non omnes iuris romani admiratores, illi non possunt non faceri, etiam iure romano roborari sententiam, de qua nobis est sermo. Etenim hac ipsa lege aratra aduersus quoscunque insultus muniuisse, iisdemque adeo sanctitatem tribuisse FRIDERICVM, ex eo liquet, quod non poena quadrupli ad restitutionem modo adigerentur, sed et infamia insuper, ac poena extraordinaria pleterentur, qui interuerissent instrumenta ad culturam agrorum necessaria. d)

§. V.

c) In diss. praelim. Usui Pandect. moderno praemissa de usu et auctoritate iuris roman. in foris Germ. Conf. LVNCER. in Anal. ad Struu. Synt. iur. ciu. Exerc. II. th. 35. et 1. h.

HEIDELMANNI diatribe historico-iuridica de recept. iur. rom. Sez. II. §. 1. squ.

d) Errant hinc, qui cum ill. HEIMBURGIO in pr. de furto aratorum contendunt, dictam Authen-

§. V.

ARATRA SANCTITATE MVNIVERVNT LEGES SALIORVM,
BVRGVN DIONVM, LONGOBARDORVM, SAXONVM.

TVIS TONIS vero progeniem, quae ut fortitudinis laude; ita et concinnitate legum aliis gentibus excellebat, aratra etiam sanctitate muniuisse, non ignorant ii, quos vetusta litterarum monumenta peruestigare non piget. Taliem vero sanctionem, qua aduersus omnem iniuriam munirentur *vomeres*, maiorum nostrorum genio aduersari, forsitan obuertent; qui se legisse meminerint, quod TA
CITVS Germahorum rem publicam tanquam quietis impatientissimam, et vnice fere ad belli rationes conformatam describat, dicatque, *Germanos non arare, aut exspectare annum, e) sed fortissimum quemque ac bellicosissimum nihil agentem, delegata domus et penatium et agrorum cura feminis senibusque, et infirmissimo cuique ex familia, ipsos habere.* f) Qui vero scrupulus, ne torqueat progredientes, iam exprimendus esse videtur. Videlicet nulli negamus, istas delicias atque inuitamenta, quorum copia aliis gentibus pacis tempora grata reddit, vrbium commoditates, ornamenta domuum, praediorum amoenitates, diuitias commerciorum simplicitati maiorum fuisse incognitas. Neque id diffitemur, eosdem nequaquam, quod apud Romanos obseruare mos erat, g) cum cura ac in otio exspectasse,

Authenticam non nisi eos tangere, qui iure pignoris aratra caperent.

e) de mor. germ. Cap. XIV.

f) ib. Cap. XV.

g) vide sis GEORG. GRENI
Comm. de Rustic. et Villis Vet.

spectasse, quid hoc mense, quid illo ferendum plantandum
ue sit? qui flores, quae legumina, quae frumenta, qui
fructus arborum aut vinearum proueniant? At salua in-
terim res est, dummodo nulli credamus, Germanos, quum
maior pars vietus eorum lacte et caseo et carne consis-
teret; h) magna frumentorum copia non indiguisse, hinc-
que, frugibus ab alio populo acceptis, agriculturam vs-
que adeo neglexisse, ut liberi homines ad eam exercendam
numquam vocarentur. Aliud enim *αὐτόπτης* testis C A E-
SAR i) adfirmat, tantamque Germanos, et inter illos et-
iam, qui ingenui vocabantur, agris et frugibus colendis
dedisse operam, liquet: quantum illis opus erat et ad pa-
nem et ad cereuisiam. k) Quae vero quum ita sint, quum-
que te fugere nequeat, quod, ingeniosissimum Gallum de-
MONTESQUIOU docuisse, l) nos meminimus, genium
nempe populi cuiusdam ex coeli terraeque indole interdum
fingi, leges autem genio assentari, immo naturam instillare
mores, mores autem suadere leges: mirum certe non videbi-
tur, si audias, non heri demum, sed antiquissimis inde
temporibus nomothesiam theodiscam *aratrorum sanctitati*
prospexisse. Certe id, ni fallor, apparet et vel ex eo,
quod a S A L I I S, gente Francorum nobilissima, maior
mulcta irrogata esset ei, qui vi *aratrum* de alterius agris
propellere auderet. Ita enim in ipsorum lege omnium,

quas

h) vid. CAESAR. *de bello
Gallico* L. VI. C. XXII.

i) *de bello Gall.* Lib. IV. Cap.
IX.

k) vid. TACITVS l. c. Cap.
Cap. XVI. et XXIII.

l) In egregio libro *de l'esprit
des loix inscripto* Lib. XIV.

quas Germania vedit, antiquissima m) dispositum legimus:
*Si quis vero de campo alieno ARATRVM ANTEORTA-
 VERIT, aut IACTAVERIT, DC. den. qui faciunt solid.*
XV. culpabilis iudicetur. Immo et theseos nostrae veritas
 eo maioribus radiis elucet, si ponderamus, quod, quibus
 suboluit cultura agrorum ob *vomeres* furto ablatos inter-
 rupta, *Burgundiones* n) poenam multo grauiorem ab eo
 sumendam esse statuebant, penes quem *aratrum* furto sur-
 reptum inueniretur. Quo in delicto puniendo magno eos
 usq; fuisse rigore deprehendes. Nam et seruos *aratra*
 subtrahentes poenae iusto grauiori subiiciebant. Quid?
 quod eo progrediebantur, ut nec poenam effugere apud
 eos posset, si *aratrum* surripuisse et vel talis persona, quae
 ad tertiam generationem maiores ex utroque latere liberos
 poterat probare, et quae adeo ex sententia viri ad iuuandas
 litteras nati, Dom. de SELCHOW, o) ingenuus voca-
 batur. Ita enim iubet LEX BVRGVNDIONVM p): Si

quis

m) Tit. XVII. §. XX. Haec
 ipsa verba apud PITHOEVM
 Tit. XXIX. §. 19. sic redunduntur:
Siquis aratrum in campum alienum intrare prohibuerit, vel arantem foras iactauerit etc. Hinc
 vocabulum anteortare nihil aliud indicare, quam vi propellere, bene obseruat CAR. DU
 FRESNE in *Glossario ad Scriptores med. et inf. latin. v. obstante Tom. IV. fol. 1301. ed. Paris.*
 de Anno MDCCXXXIII.

n) De Burgundionibus et
 regno eorum in Gallia fundato
 docta obseruatione egit ill.
 MASCOVIVS in den Geschichten
 der Teutschen in calce Tom. II.
 p. 1. seq.

o) vid. illius eruditam comm.
 de statu ingenuorum in Germ.
 Cap. I. §. III.

p) Tit. XXVII. §. X. XI.
 in Corpore iur. Germ. antiqu.
 adornato a Petro Georgisch p.
 360.

C

quis INGENVVS VOMEREM furto abstulerit, duos boves
 cum iunctura et apparatu aratri tradere domino compellatur.
 Si SERVVS HOC fecerit, CC. fustium iectus accipiat. Nec
 seigniores, videmus, in Sanctitate aratris tribuenda fuisse
 LONGOBARDOS, q) gentem alias latrociniis, cuius-
 modi tum temporis honesta habebantur, assuetam. Et
 enim instrumenta ad culturam agri necessaria seueriori
 poena, aduersus quoscunque insultus, ita secura redde-
 bant, vt facinora, quibus quis alterius aratrum corru-
 puisset destruxissetque, coercent compositione IV. soli-
 dorum, furtum aratrorum vero summa octupli expiari iu-
 berent. Sed quid verba legum a LONGOBARDORVM
 Rege, ROTHARI r), latarum transcribere impedit? Si
 quis plomum aut ARATRVM alienum iniquo animo capella-
 uerit, componat solidos IV. Si autem furatus fuerit, com-
 ponat in octogilt. Neque est, qui credas, SAXONES re-
 liquis gentibus germanicis atrociores impune tulisse faci-
 nora in aratris commissa ab hominibus improbis. Ego
 certe, aliam si tibi defendere placet sententiam, contraria
 via, quoisque spes fulgeat vel leuissima, posse adhuc
 Aratrorum Sanctitatem ex ipsorum lege per analogiam de-
 duci, incedam. Ita enim lex Saxonum a WIPPONES)
 crude-

q) vid. CONRINGIUS de rerum german. scriptor. T. II.
 Orig. iur. Germ. Cap. XI.

r) Ap. GEORGISCH l. c. p. f. 460. Rationem vero huius
 101. appellationis erudite detexisse
 videtur HEINECCIVS in Elem.

s) In vita CONRADI SALICI in perill. IOAN. PISTORII iur. germ. L. II. Tit. XVIII. §.
 XV. in not.

crudelissima dicta quum praecipiat, t) vt, qui in re qualicunque, vel interdiu vel noctu trium solidorum pretium furto abstulerit, capite puniatur; atque, quantum equidem scio, pretium aratri trium solidorum summam quum excebat: nullus affirmare dubito, et hanc legem aratris sanctitatem conciliasse, illiusque hinc vigore capitinis poena esse puniendum, si quis furto abstulerit aratrum.

§. VI.

SANCTITAS ARATRORVM EX VTRQVE SPECVLO
PATESCIT.

Sed cur iusto diutius immoremur sanctitati aratrorum, de qua agimus, per legum analogiam deducendae? Mittamus hanc probandi rationem, et subiiciamus bina alia testimonia, quae sibi aliquem hac ipsa in tractatione locum exposcent. Sic enim si vlla vniuersitate elege; certe ex speculo saxonico u) declarari potest aratrorum Sanctitas. Ita enim disponit; x) Alle Mörder, und die DEN

C 2

PFLUG,

t) Tit. IV. §. VII. ap. Geor-
gisch l. c. p. 458.
u) Qua aetate ad eius compilationem fese accinxerit EP-
KOVIVS DE REPKOW; exqui-
sita ratione euicisse videntur et
PERILL. DE SENCKENBERG
in den Gedanken von dem ieder-
zeit lebhaftesten Gebrauch des ur-
alten Deutschen Bürgerlichen
und Staatsrechts in denen nach-
berigen Reichsgesetzen und Ge-
wohnheiten Cap. I. §. 14, 15, 16, 17.

x) Art. XIII. p. 197. edit.
quam debemus PERILL. DE
GAERTNER.

PFLVG, oder Mühlen, oder Kirchen und Kirchhöfe beraubten, und Verräther und Mordbrenner, und die ihre Bothschaft zu ihren Nuzzen werben, die soll man alle radbrechen. Haec ipsa verba immane quantum reborant sententiam, quam de aratris tuemur. Intercedere autem iam video viros, quos ex hac rerum humanarum caligine ad meliora dudum emigrasse constat, puta ZOBELIVM, y) HEIGIVM, z) COLERVUM, a) DOEPLERVM, b) HEINECCIVM, c) eosque docere deprehendo, crurifragio eos demum vigore Speculi Saxonici, plectendos esse, si quando equos et boues aratrarios quis abegerit. Quam interpretationem a veritate alienam esse quum dixero: id non ea propter abs me dictum esse credas, vt eos nempe imitari cupiam, qui magnam laudem in obrectatione positam putant, neque quicquam cupidius faciunt, quam vt, quicquid possunt, ex aliena gloria detrahant, credantque se demum emersuros, si eos, qui extant, depressoient. Etenim me quandam amoris, dicam? an veritatis aestum a virorum sententiā, de qua dicere cooperam, abduxisse fatebuntur, qui curate legerint adducta Speculi Saxonici verba. Consideranti enim, prouti sonat, eiusdem dispositionem manifestum fiet, crura minimum de aratro auferentis rota confringenda esse. Sanctitatem hinc tributam vomeribus omnes perspicient. Audio vero mihi obstrepere, et, qui secus sentiunt, alta voce clamare. Quid tu

y) in annot. latinis ad Spec.
Saxon.

z) P. II. Quaest. 3. n. 2.

a) P. I. Dec. 148. n. 2.

b) in Theatro Poenarum.

c) l. c. L. II. T. XIX. s. LI.

temerarie! anne et vel ipsum Saxoniae Electorem, AVGVS
 STVM, eadem, ac nosmet, ratione dicta legis verba ex-
 plicuisse d) nescis? At in eo non fallor, nec refragari for-
 sitan poterunt ipsi aduersarii, si dixero, parum id eos, aut
 nihil iuuare. Recte enim iam olim B. KRESSIVS e) acri-
 ter vrgebat, compilatores constitutionum Saxoniarum,
 quum iuris romani peritissimi mores patrios, si molimini-
 bus ipsorum respondisset euentus, plane in exilium egis-
 sent, iura auita non satis inspexisse, et secundum regulam,
 quod inter poenam et rem furtiuam debeat esse proportio,
 dictam Speculi Saxonici constitutionem, inuita licet mi-
 nerua, esse interpretatos. O vero, iam satis de disposi-
 tione Speculi Saxonici diximus. Vellit me, nisi animus
 somniat, auctor alterius illius, quod collectionem iuris Sue-
 uici, seu Alemannici continere absone credunt, f) SPE-
 CULI, puta, SVVICI, et desinere iubet his verbis: g)
*die den PELUG beraubend so er des Morgens von dem Hauss
 fährt auf den Akker, und so er wieder heim fährt, und den
 Bauren, und ihrem Gesind icht thut, oder nimbt dass drey
 Pfennig wert ist, man soll ihn Radbrechen.* Temperare
 mihi nequeo, quo minus adducam, et alias leges prouin-
 ciales teutonicas iis, quae adposui, curate respondere.

C 3

Ita

d) *Const. P. IV. Const. 35.*

uici s. alemannici, quod in illo

e) in cit. diff. *Sect. II. §. XIX.*

haberi creditur.

n.** f) vid. B. IO. GOTTL.
GONNE diatr. de commento Spe-
culi Sueuici, nec non iuris Sue-g) *Cap. 114. §. 4. p. 199. edit.*quam edendam curauit IOH.
AVG. a BERGER.

Ita enim, vt alia praeteream, LEHMANNVS, h) in iuris Franconici Cap. CXV. §. 2. dispositum esse, testatur: *Alle Mörder oder die PFLUG beraubent, die soll man alle radtbrechen.* Ibidem etiam §. 4. dicitur, *die den PFLUG beraubent, so er des Morgends von dem Hauss fährt auff den Acker, und so er wieder heim fährt, und den Gebauern und ihr Gesindt icht thut, oder nimmet das dreyer Pfennig wert ist, man soll in radtbrechen.* Vix esse leges, quae, maiores nostros aratra Sanctitate munituisse, magis indicent, per me dicas, contendasque.

§. VII.

ARATRIS PAX ET TREGVA DEI CONCESSA, HINC
SANCTA EVERVNT.

ITA veteres. Nec alia de Aratrorum Sanctitate mens erat iis, quorum aetas ea in tempora cecidit, quibus nullus umquam alterius iniquitatem mussitaret, et suam potius suorumque iniuriam non in iudicio, sed ense manuque quisque prosequeretur. Peruersam hanc suisse lites dirimendi rationem, ecquis neget? ac vere de ipsis germaniae incolis affirmari posse, quod iam SENECA i) dixit: *Quid Germanis animosius, quid armorum cupidius, quibus innascuntur, innutriunturque, quorum una illis cura est, alia negligenteribus?* Igitur quum continuis fluctibus agitaretur communis patria, atque tantum non caedibus, depraedationibus, incendiis penitus deuastaretur: e re omnino erat, et

h) in Chron. Spirensi L. IV. de A. 1612.
C. XVII. f. 33r. edit. Francof. i) de ira L. I. Cap. II.

vel tandem, pene sero, modum ponere iuri manuario, quod dici vix potest, quam vehementes, ubique cierit turbas. Certe, si replicemus annales, non penitus quidem extictus tum erat bellorum priuatorum usus, sed reprimebatur per inducias, k) quas reddidisse, constat, res quasdam nunc sacras, nunc vero dies aliquot caedibus odiosas. Hae ipsae autem induciae, seu haec belli priuati cessatio, veniebat sub nomine PACIS ET TREVGAEI DEI. Iam vero si quaerimus, annon pax et treuga Dei inter se discrepauerint? respondet magnus ille Ecclesiae Gallicanae Praeful, PETRVS DE MARCA, m) PACEM istam indultam esse omni tempore, ratione clericorum omnium, peregrinorum, mercatorum, AGRICOLARVM GVM BOBV ARATORIIS, dominarum cum sociis suis inermibus, mulierum omnium, rerum ad clericos, monachosque pertinentium et molendinorum: TREVGAM vero, i. e. inducias aliquot dierum concessam esse ratione caeterorum. Ut ut erit, certe ab eo inde tempore pace Dei contineri, hinc et Sanctitate quadam muniri coeperunt aratra, quo- rum

k) primordia harum induciarum ad ann. 1032. vel 1034. referunt, qui plus in hac historiae parte, quam alii, viderunt, scilicet FABROTTVS de Treuga et pace, BARONIVS in ann. ad Ann. 1034. DATTIVS de pace imperii publica Cap. II. n. 8. squ. p. m. ii.

l) bene obseruat A COSTA ad Cap. I. X. de treuga et pace,

hanc vocem esse originis germanicae a fide, treu, dictam, hinc etiam veriragen, componere vel transfigere, vel austragen, decidere deducendum, quia fide interposita lites componantur vel decidantur.

m) In egregio libro de Concord. Sacerdot. et Imper. Lib. IV. Cap. XIV. s. III. p. 404.

rum rapinis et furtis alias indulgebant, viri a paruulis duri-
tiae et crudelitati studentes. Aut namque me omnia fal-
lunt, aut id ipsum mirifica consensione scripta veterum pro-
dunt. Si specimen habere gestias, exemplo sit testimo-
nium desumptum e Speculo Saxonico, quod ipsum irruen-
tis in Saxoniam iuris romani canonique auctoritati oppo-
suit EPKO de REPKOW, nobilis vir, e Saxonia oriun-
dus, n) Anhaltinae vero domus vasallus. o) En ita ha-
bet: p) *Nu vernemet den alten Friede, den die Kayserliche
Gewalt bestettiget hat, den Lande zu Sachsen, mit der gu-
ten Leuit willigung und Wilkör des Landes. Alle Tage und
allezeit sollen Friede haben pfaffen, und geistliche Leuit,
megde, Weib und Iuden, an iren leibe und an iren gut, Kir-
chen und Kirchhöfe, und iglich Dorf, inwendig sein graben
und zeunen, PFLÜGE und Mühlen, und des REICHES
Strassen, in Wasser und in Felden, die sollen STETEN
FRIEDEN haben, und alles das darin kont.* De pace Dei
aratri, hinc et sanctitate concessa Speculum Saxonicum
loqui, probatione non indiget, nec erit, opinor, qui de
eo dubitabit. Id ipsum, vbi perattente pensamus, depre-
hendimus in Speculo Sueuico, de cuius auctore maxime
dissentient Scriptores. q) Adscribam eius verba, quae

argumen-

n) vid. EVCH. GOTTL.
RINCKII diff. de Spec. Saxon.
fonte iuris Saxon. communis §.2.

o) vid. IOH. CHR. BECK-
MANN *Anhaltische Historie* P. I.
C. III. p. 356.

p) Lib. II. Art. LXVI.

q) Vulgo BARTHOLDVM A
GRIMMENSTEIN licet vago ru-
more, auctorem esse contendunt,
quod recte tamen ne-
gassem videtur ill. BVRI in *Erläu-
terungen des in Teutschland übli-
chen Lehnrechts* p. 183.

argumentum, in quo versamur, mire illustrabunt. Ita
sonant: r) - - alle und allezeit sollen haben Fried pfaffen,
und alle geistliche Leüth, Maget und Wittwen, und alle
Waysen, Kaufleuth und Iuden, an ihrem leib und an ihrem
gut, Kirchen und Kirchhöfen, und ieglich bedarf in seinem
Zaum PELUG und Mühlen und des Königs Strass an Was-
ser und an Felde, diss soll alles STETEN FRIEDEN ha-
ben. Itaque si iis turbulentis temporibus, quibus Marti
non litasse, nec vocasse hostes, nec vulnera meritos esse,
pigrum, quin imo iners videbatur, aratris pax Dei conce-
debatur, atque sic hac ratione crassioribus hominum vitiis
adhibebatur medela, sique hinc etiam vomeres ponderosi
furtis aeque ac rapinis exempti gaudebant sanctitate: certe
periculum non aderat, vt, praeter reliquarum rerum di-
spendia, ciuibus etiam instrumentorum ad agri culturam
necessariorum iactura immineret. Ego sane, quidni enim
profiteri palam lubeat, quod certum, exploratumque ani-
mo sedet? contendere nullus dubito, ex dicta utriusque
speculi formula eum quid paci Dei aduersum non minus
commisisse, quam et aratrorum sanctitatem conculcassee,
qui vomeres intactos non reliquisset. Dignam profecto no-
mine teutonico legem, quae ostendit insuper, Germaniam
semper tulisse viros rerum ciuilium peritissimos,

K *Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,*

Planius ac melius Chrysippo et Crantore

et perspexerunt ipsi, et ciuibus suis dixerunt. Parum vero

r) Cap. 192. p. 290. edit. cit.

aratra sanctione poenali *sacra* redditia proderunt, si, quorum ope in cultura agrorum indigent agricultae operibus agrestis intenti, *aratoriis* equis et *bobus* sub iugum missis *vomeres* quiete ducere non liceret. Viderunt id et vel iam istis temporibus, de quibus est sermo, Ordines Ecclesiastici. Bene hinc atque sapienter et *horum* securitati eo prospexerunt, quod *Pax Dei* ea quoque comprehenderet. Latas constitutiones, quibus hancce thesin roborare possemus, nostra pagina non capit. Igitur e multis non nisi eam producere placet, quam in ipso iuris canonici corpore offendimus. Ita videlicet ALEXANDER III. P. R., postquam in concilio Lateranensi constituerat et tempora treugarum, et violentium poenas, etiam preecepit, s) ut presbyteri, monachi conuersi, peregrini, mercatores, rustici euntes vel redeentes, vel in agricultura existentes, et ANIMALIA, quibus ARANT, et SEMINA PORTANT ad agrum, congrua SECVRITATE laetarentur, louem lapidem iurarim, rogatis eiusce generis legibus et vel The midem Romanam *aratrorum* inuiolabilitati prospecturam fuisse, atque poenis atrocioribus effecturam,

Ne vaga prosiliat fraenis natura remotis,
si tum Romani *aratra* surripere lubentes non abstinuissent.

§. VIII.

**ARATRA SANCTITATEM ACCIPIVNT DIVERSIS PACIS
PUBLICAE SANCTIONIBVS.**

OMNIA autem, quae hactenus ex vtroque speculo duximus, argumenta poterunt, sine vlla nostrae sententiae iactura,

Ex Cap. II. V. de terrena at. nro.

iaetura, praetermitti. Nam extra oleas vagari, aut quamdiu vires domesticae supersunt, sociorum copias flagitare, timidi est et sibi dissidentis animi. Videlicet diuersa in Germania iura quum habeamus; in eruenda cuiusdam materiei veritate, quodlibet ius, mea quidem e sententia, potius ex legum imperii publicarum principiis, quam ex priuatarum legum a priuato collectarum formula explicandum est. Datae iam regulae adplicatio exigit, vt acrem in publicas imperii leges aciem intendamus, et inquiramus sollicite, vbinam *sancitatem aratris* indultam in iis reperiamus. Ecce primum se offert oculis **PUBLICAE PACIS SANCTIO**

a CAROLO IV. A. S. I. cloCCCLII. publicata. t) Vide-
licet in eum vsque diem iure manuario vigente quum vnde-
dique personarent turbae, u) nullaque adesset spes, vt,
detumescente animorum aestu, de placando Iani numine
consilia agitarentur, aut coalescerent in concordiam po-
puli: **CAROLVS Imp.** id egit, vt non penitus quidem
extirparet diffidationum vim, sed vt eam tamen solemnita-

D 2

tibus

t) De pace publica, quam **CAROLVS IV.** per varias pro-
uincias renouauit, conferri
potest **ALBERTI ARGENTI-
NENSIS Chronicon ad Ann. 1353.**
in **CHR. VRSTISII Scriptor.**
Hist. Germ. T. II. f. 159. squ.

u) Dignus, qui legatur, est
libellus a B. Pistorio editus,
sub tit. *historische Nachrichten
von dem Ursprung, Art und
Beschaffenheit derer in Teutsch-*

*land ehemahls im Schwang ge-
gangenen Fehden und Diffidatio-
nen, in adpend. der Lebensbe-
schreibung Herrn Gözens von
Berlichengen.* Quaedam etiam
huc pertinentia diplomata pro-
tulit vir illustris, quem vene-
rabilem doctrina, amabilem
vero facit generosa prorsus hu-
manitas, **CHR. LVEDOV. SCHEI-
DIVS** in *Bibl. Hist. Götting. P. I.*
p. 267. squ.

tibus nunc circumscriberet, x) nunc vero etiam res quas-dam redderet *sanctas*. Quarum in numerum retulit, vt opinor, etiam *aratra*. Ut dubium vero ea propter non relinquamus lectoris animum: dabo tenorem sanctionis de *aratrorum sanctitate* in dicta pace publica comprehensae: y) wir wollen auch vor allen Dingen, so der Landfriede usszoget, das Clöster, Kirchen, Mühlen und PFLÜGE SONDERLICHEN FRIEDEN HABEN, und dass die nieman ANGREIFFE, LEIDIGE NOCH SCHAEDIGE VND ZVWIEDER THAETE. Haec igitur dictorum verborum, ex sententia augustissimi CAROLI, vis est, vt *aratra* gauderent *pace*, nec laederentur, hinc et *sancta* essent. Atque hanc sane eorundem virtutem WENCESLAVS, quem CAROLVS IV. succedaneum habuit, agnouerat. Etenim quum ea aetate nimia dissidationum licentia tam altas egerit radices, vt illico exturbari non posset: eo communis patriae aduersis fluctibus diu iactatae opem se attulisse, credebat WENCESLAVS, si non vna vice Sanctionem pacis publicae aequa confirmaret, quam et hac medela *aratra* aduersus quoscunque maleferiotorum insultus secura redderet. Ne autem quis me id sine lege dicere putet, aut miretur, quod, quum, tam male WENCESLAVM rei publicae germanicae saluti consuluisse, dicant scriptores, vt plurium Electorum consensu depositus esset,

x) vid. praeter PISTORIVM
l. c. §. 10. p. 22. squ. DATTIVS
in egregio opere de Pace Imp.
publ. L. I. C. XV.

y) Inuenitur apud LEHMAN-
NVM l. c. L. VII. C. XLVII. p.
m. 798. et DATTIVM l. c. C. XVI.
§. 49. p. 125.

efset, z) ego quasi ex puluere suscitem sententiam veritati aduersam, ad limpidissimum, vnde haec haus, fontem, nempe ad PACIS PVBLICAE A. C. cl^oCCCLXXXIX. confectae tabulas lectors adducam meos, in quibus ita scriptum est: a) - - und besunder ALLE PFLÜGE mit Pferden und was darzu gehöret, und die die Wingarten, Ackern, und das Velt buwen, SICHER SIN UND FRIEDEN HABEN, und das die niemand angreiffe, ledige noch schedige. Ex his verbis ita argumentor: Si hac imperii lege obuiam iretur, vt ne abominandi diffidationumabusus ad ARATRA extenderentur, sed vt ea potius pace, vt vocabatur, Dei gaudere deberent, et contra eum, qui secus fecisset, actione vindictam spirante agere oporteret: multo magis inde cognoscimus etiam ARATRORVM SANCTITATEM. Adeas etiam, si velis, PACIS PVBLICAE Ann. cl^oCCCXCVIII. publicatae constitutio-
nem, qua grauiter Idem Imperator edicit: b) Auch so soll niemand den PFLUG mit seinen Pferden, oder ander Vieh wenig oder viel, und zweyn Menschen die zu dem PFLUG gehöret, und gleicher Weise DIE EGGE, und anders sie sin Manne oder Weib, die das Velt oder Wingarten buwent, von dem Huss biss uss das Veldt und Wingarten, und von

D 3

dannen

z) De hac exauctoratione non ipsa depositionis sententia tantum, sed et reliqua omnia, quae B. OBRECHTIVS in *Adparatu iur. publ. et Hist. Germ.* a pag. 1-70. produxit, legi merentur.

a) §. 12. Extat apud DATIVM l. c. Cap. IX. f. 68.

b) Euolua praeter DATIVM l. c. Cap. XVI. §. 49. LEHMANNVM l. c. L. VII. C. LXIII. f. 829.

dannen hem in ir Hüser vohen, ANGRIFFEN, ODER SIE BESCHAEDIGEN IN DEHEINE WISE. Idem ille annus, quo dicta ratione WENCESLAVS aratrorum sanctitati consuluit, et aliorum mediorum ferax fuit, quibus vomeres ab aliorum insultibus manerent intacti. Nam curate hisce respondere, dicit B. DATTIVS, c) quae Paci Electorali Rhenanae eapropter inserta leges. Piget caetera, quae in Pace Publica et Norimbergensi de A. cloCCCCXXXI., et illa a VI. Electoribus A. C. cloCCCCXXXVIII. confecta adinueniuntur, argumenta tangere. Adscribamus haec vero ex Reformatione Francfurtana de A. C. cloCCCCXLII. d) Item soll der Ackermann und Weingartmann mit seiner H A C K , die man zu äckern, Wisen und Wingärten zu bauen bedarff, es sez in oder obn Feindschafft auch auff den Weingärten, Aecker und Wisen, und wiederumb zu Hauss, und wan man die Frücht schneiden, Wisen mehen auch den Wein lesen, und das einführen sol, SICHER UND FRIEDLICH seyn.

§. IX.

ELVCET SANCTITAS ARATRORVM E LEGIBVS MILITARI-
BVS GERMANICIS.

VIDIMVS, qua ratione Themis theodisca aratra ea temporis parte, quam olea ornat, ab maleuolorum insultibus secura esse voluerit. Iam agite, qua ratione, et, inter medios irati Martis strepitus, eorum securitati prospiciant

c) l. antea c.

d) vid. DATTIVS l. c. f. 126.

ciant leges, consideremus. Tametsi quidem saepius contingere soleat, vt in bello, etiam iusto, multa admittantur, quae a summo crimine parum absunt: id tamen alienum esse ab optimis naturae ipsiusque interioris philosophiae praeceptis, quiuis fatebitur, ac contendet, esse quedam officia etiam aduersus eos seruanda, a quibus iniuriam acceperis. *Est enim, ex CICERONIS e) sententia, ulciscendi ac puniendi modus; et crudeles cum SENECA f)* illos merito dixeris, qui, quum belli caussam habeant, modum non habent. Hanc, ni fallor, ob rationem Legumlatores, quos tulit Germania, prudentissimi modum, tum circa hominum caedem, tum circa vastationem rerum, seruandum esse dixerunt, atque et milites ab aratrorum euersione aut destructione, sub poena iusto grauioris combinatione arcerunt, non habitu quodam discrimine, an in hostico? an in alio loco adinueniebantur? Audias quaeso MAXIMILIANVM ita sapienter iubentem. g) Item, es soll auch keiner keinen PFLUG berauben, noch Mühlen, Backöfen und was zu gemeiner Nothdurft dienstlich ist es sey Freunden oder Feinden zuständig ohne Erlaubniß BESCHEDIGEN und ZERBRECHEN - - - bey Leibes Strafe. Non equitibus vero tantum aratrorum violationem interdixit Imperator gloriosissimus, sed et, vt ne exercitus pedestris vomeres violaret, his verbis h) iussit: Item es soll auch

e) de Offic. L. I.

f) de clement. L. II. C. IV.

g) in der Reuter Bestallung
de A. MDLXX. Art. LXIX in

ac in Corpore iuris militar. Francof. A. MDCLXVI. edito p. 26.

h) Art CXCIV. apud LVNIGII Corp. Iur. Milit. f. 64. GIVM l. c. f. 73.

auch keiner keinen PELUG berauben noch - - ohne Erlaubniß beschädigen und zerbrechen - - bey Leibes Strafe. Huic Caesareo iussui curate, vt opinor, respondeat, FERDINANDI III. mandatum ita sonans: i) Item, es sol auch keiner keinen PFLUG berauben noch - - ohne erlaubnis beschädigen und zerbrechen - - bey Leibes straffe. Ita et, quas imperii exercitus obseruare deberet, legibus militaribus A. MDCLXXII. conditis sanctum legitur. k) Es soll keiner - - PFLUG - - verbrechen oder verderben - - bey Leibes und Lebens- Strafe. Ut accurate dispositionem de aratrorum sanctitate intelligas, potissimas legum militarium lineas excerptam. l) Sic enim nec dissimilia in legibus militaribus, quae Imperatorem et Status Imperii auctorem agnoscunt, deprehendes. Es soll keiner - - PFLUG - - zerbrechen oder verderben, es wäre dann aus erheblichen Ursachen, von der Generalität also befohlen worden, bey Leib und Lebens- Strafe. Quid? quod scimus etiam partem consultationum, quibus Imperii Proceres in comitiis circularibus ab eo habitis vacabant, absoluisse materiem de disciplina, quam milites obseruare deberent. Quid igitur mirum, si, et eos legibus militaribus conditis ab illis

aratro-

i) vid. EIVSD. FMP. Articulis Briefe editos 1642. Art. LIX. in cit. ANONYMI Corp. iur. milit. p. 58. Respondet etiam Art. LVIII. earundem legum militarium a LEOPOLDO

Imp. A. 1665. correctarum apud LVNIGIVM l. c. f. 85.

k) Art. LXVI. in LVNIGII Corp. iur. milit. f. 121.

l) §. 68. apud LVNIGIVM l. c. f. 153.

aratrorum sanctitati prospexit, contendam. Euoluas,
si lubeat, quod Circuli Rhenani superioris Ordines ea
propter anno superioris seculi nonagesimo octauo sanciu-
runt: m) Es soll keiner die - - PFLÜGE zerbrechen
noch verderben - - es wäre dann, aus erheblichen Ur-
sachen, von der Generalität also befahlen, bey Leibes- und
Lebens-Straffe. Harum legum tenori mire consonum est,
quod Saxoniae Superioris circulus A. MDCLXIII. ita pre-
cepit: n) Mühlen, PFLÜGE - - soll ohne Erlaub-
niss und Befehl keiner beschädigen und verderben - - bey
Leibes- und Lebens-Straffe. Ordines Circuli Saxoniae in-
ferioris ratione Sanctitatis aratrorum quid disposuerint, re-
citasse iuuabit. Item es soll auch keiner keinen PFLUG be-
rauben - - verderben und zu Schaden bringen bey Lei-
bes-Straffe. Hae ipsae, quas e militaribus legibus de-
scripsimus, lineae roborant sententiam, quam de aratris
tuemur.

§. X.

EIVSDEM ARGVMENTI CONTINVATIO.

NOSTRA oratio iamiam se vertat ad alias leges mili-
 tibus datas, quarum potissima capita recitasse, e re erit:
 quippe ea illustrant materiem, quod Proceres Imperii
 numquam non Aratrorum Sanctitati consuluerint. Au-
 dias

m) §. 60. apud LVNIGIVM n) §. XXVII. ap. LVNI-
 l. c. f. 619. GIVM l. c. f. 645.

dias igitur, si lubet, quae ea propter articulis militaribus Moguntinis ita expressa o) leguntur: *vor das vierde soll keiner - - keinen PFLUG - - ohne sonderbaren Befehl des Obristen verderben, dann sonsten der Thäter unnachlässig am Leib und sonsten nach Gelegenheit des Verbrechens, am Leben soll gestrafet werden.* Eandem ferme formulam adinuenies et in legibus Coloniensibus militaribus, queis diserte p) cautum: *es soll auch keiner keinen PFLUG berauben - - verderben, und zu schand bringen bey Leibes - Straffe.* Nec FRIDERICVM AVGVSTVM Sax. Electorem, quum eius in manu sita esset vniuerfae fatus Saxoniae, intermisso scimus, suas prouincias optimis adornandi legibus, institutisque. Mirum hinc tibi non videbitur, si legas, *aratrorum violationem copiis, quas alebat, sapienter eum interdixisse his verbis: q) PFLÜGE - - soll keiner weder in Freundes noch Feindes Land, mutwillig und ohne Befehl, verderben, verbrennen, und sonsten verwüsten - - denn wer hierinnen verbricht, soll nach Erkäntniß des Rechts, am Leben gestraft werden.* Aratrorum securitati ratione vix meliori posse consuli, intelligebat FRIDERICVS WILHELMVS, Elector Brandenburgicus, quam si leges militares non sillerent, poenam iusto

o) §. 4. des Chur-Mayntzischen Articuls-Brief in LVNIGI Corp. Iur. Milit. f. 751.

p) f. LXXX. des Articuls-

Brief Churfürst JOSEPHI CLEMENTIS zu Cölln ib. fol. 766.

q) §. XIX. des Churfächschen Articuls-Brief de A. MDCC. apud EVNDEM f. 817.

iusto grauiorem sumendam esse ab eo, qui destruxisset aratra. Is igitur Elector, cuius diuiniorem mentem et perspicientiam acutissimam in omnibus laudant historiarum scriptores, hac sanctionis formula vtebatur: r) Keiner soll - - ingleichen Schmiede, PFLÜGE, oder andere BAVER GEREITSCHAFT verderben: wer darwieder handelt, der soll, als ein Mordbrenner am Leben gestrafet werden. Hisce vero, quarum potissima capita adduxi, legibus militaribus respondent et illae, quae in Electoratu Palatino vigent. Dicunt enim: s) Es soll keiner - - PFLUG verderben - - es wäre dann aus erheblichen Ursachen von der Generalität also befohlen worden. Si quae vero; certe leges militares Bauaricae aratra a violatione militum secura reddunt. Discimus id primum ex sanctione, quam gloriosissimus Bauariae Elector, FERDINANDVS MARIA dedit: t) Item es soll keiner ohne ausdrücklichen Befehl des commandirenden Officiers keinen PFLUG berauben - - bey Leibes Strafe. Idem Elector deinde legibus, quibus pedestris exercitus fidem sibi obstrinxerat, et haec inseruit: u) desgleichen keine PFLÜGE - - in Freundes oder Feindes

E 2

Lande

r) Tit. XIII. §. 59. der Mu-
ster Ordnung zu Brandenburg
de A. 1672. vid. LVNIGIVS l. c.
f. 868.

s) Art. LIV. der Pfaltzischen
Kriegs-Articul f. 1036.

t) §. 44. apud EVNDEM l. c.
f. 786.

u) §. 5. der Bayerischen Ar-
ticul-Brief de A. 1672. ap. LV-
NIGIVM l. c. f. 788.

Lande ohne sonderbaren Befehl des Hauptmanns verderben, dann sonst der Thäter am Leibe, oder nach Gelegenheit des Verbrechens am Leben soll gestrafft werden. Eadem iisdem ferme verbis repetita deprehendes in legibus, ad quarum obseruationem equites sacramento obstringendos esse edixerat Elector Bauariae, MAXIMILIANVS EMANUEL, nisi quod voces des Hauptmanns omissae, ac earum vice additae sunt vocula des Rittmeisters. x) Nec minus idem Elector gloriosissimus et in aliis, quas condidit, legibus militaribus, vomeres violandos non esse, statuit his verbis y) es soll keiner die PFLÜGE berauben - - bey Leibes-ia nach Schwere der Umstände bey Lebens-Straffe. Haec vero excipiat iamiam celebris ista aratris sanctitatem concilians sanctio, quam conspicies in legibus militaribus, quas condidit Augustissimus GEORGIVS I. Angliae Rex et Brunsuicensium ac Luneburgensium Elector. Ita sonat: z) Es soll keiner - - PFLÜGE zerbrechen - - bey Leibes- und Lebens-Straffe.

§. XI.

x) §. 5. des Articuls-Brief, ticus-Brief de A. 1717. apud
darauf die Bayersche Reuter EVND. l. c. f. 800.
schwören sollen apud LVNI-
GIVM l. c. f. 792.

y) §. 39. des Bayerischen Ar- z) §. 63. apud LVNIGIVM
l. c. f. 1064.

§. XI.

VLTERIOR EIVSDEM ARGVMENTI CONTINVATIO.

NON DVM progressi sumus ad limen. Iter hinc, quod ingressi sumus, agedum prosequamur. Atque quum et aliae leges militares hanc materiam admodum illustrent; summas ex iis excerptamus lineas. Ita enim, quae milites Gothanos atroces esse non sinunt, leges a Celsissimo Duce, FRIDERICO, conditae vomerum a nullo violandorum mentionem iniiciunt his verbis: a) *Keiner soll sich infremden Ländern es sey bey Freunden oder Feinden ohne Erlaubniss unterstehen, - - PFLÜGE oder ander BAVER - GERAETHSCHAFT zu verderben, alles nach Besinden bey Leib- und Lebens-Straffe.* Ut etiam intelligas, qua ratione aratrorum sanctitati consulant leges Vinarienses; accipe formulam, qua vtebatur Dux IOHANNES ERNESTVS. Ita sonat: b) *Ihr sollet auch keine PFLÜGE berauben - - bey Leibes Straffe.* Et quid de nostris terris dicamus? Certe ea iis est prae aliis regnis prouinciisque haec singularis admirabilisque felicitas, quod clavum Imperii non nisi illi Duces teneant, quibus DEVS eam mentis benignitatem, id ingenium amabile dedit, vt imperium suum non alia magis, quam salu-

E 3

tis

a) Tit. XII. Art. I. apud LVNIGIVM l. c. f. 1107.

schen Reuter Beſtallung und Articuls-Brief de A. 1683. apud LVNIGIVM l. c. f. 1119.

b) Art. XXII. der Weymari-

tis subditorum tuendae, gloria illustratum voluerint, et securitatem ciuum facultatibus praestare, eosque adeo perpetua rerum inconcussarum dulcedine perfriui cupuerint. Si specimen habere gestias; exemplo sit, quod aratra laedere ne militibus quidem liceat. Ita enim *vomerum* violationem militibus grauiter interdixit glorioissimae memoriae Princeps, diuus AVGVSTVS. Tenor sanctionis, quani ea propter dedit, hic est: c)
Es soll, wie auch sonst allezeit, also auch in Marchiren keiner einen PFLUG berauben - - bey Leibes-Straffe.
 Silentio omittere etiam non possumus, consonam ferme esse constitutionem, quam par SERENISSIMORVM FRATRV M, qui Remigio Altissimi Vni in nummis suis appellitari consueuerunt, puta CELSISIMI DVCES RVDOLPHVS AVGVSTVS et ANTONIVS VLRICVS, Musagetae Maximi, legibus militaribus de aratrorum sanctitate inseruerunt. Audias IPSOS ita iubentes. d)
In währenden Marsche oder andern Vorfällen soll keiner einen PFLUG berauben, - - ohne specialen Befehl ruiniren und verderben. Ipsae vero, quae in dulcissimae Patriae vicinia vigent, leges militares abs me exigere videntur, vt eas intactas non relinquam, sed aducam potius ex iis testimonium, quo roborem meam senten-

c) §. 83. der Articuls-Briefe
de A. 1655. in LVNIGII Corp.
Iur. Milit. f. 1149.

d) §. 13. der Wölffenbüttl.
Feld-Artillerie-Articuls-Brief
de A. 1683. ibid. f. 1154.

sententiam. Sic disces sapienter legibus Mecklenburgicis cautum esse: e) *Derienige aber, welcher Wagen und PFLÜGE zerbricht und verdirbet, soll am Leib und Leben zu straffen seyn.* At si quae esset adhuc alia, quae multum te exercet, difficultas, vt *vo-meribus sanctitatem* tribuendam non esse crederes: et pauca alia aliis ex legibus militaribus capita excerpam, vt eo rectius de veritate sententiae, quam tuemur, iudicare possis. Videlicet et hanc de *aratrorum* iniuiolabilitate sanctionem additam conspicies legibus militaribus Wurtembergicis. f) *Es soll auch keiner die PFLÜGE berauben - - bey hoher Straffe.* Eadem sanctio poenalis et legibus, quae dictas antiquas leges in Ducatu Wurtembergico excipiebant, ita est inserta, vt in verbis *gde yev* ratione *aratrorum* sit immutatum. g) Agmen testimoniorum ducant tandem leges militares reipublicae Vlmanae. Et in iis enim est cautum: h) *Es soll keiner - - PFLÜGE ohne habenden Befehl zerbrechen und verderben.*

§. XII.

e) Art. LVI. ap. LVNIGIVM
l. c. f. u61.

f) Art. XXXVIII. der Arti-
cules-Brief de A. 1652. apud
LVNIGIVM f. u73.

g) §. 41. des Würtembergi-
schen Articuls-Briefs de Ann.
1705. apud EVNDEM l. c. f. u77.
h) §. LV. des Articuls-Brief
der Stadt Vlm de A. 1704. apud
LVNIGIVM l. c. f. 1264.

§. XII.

ARATRORVM SANCTITAS, VBI VIOLATVR SIVE IMME-
DIATE, SIVE MEDIEATE, AVGET DELICTVM, QVOD IN
RAPINA, FVRTO, HOMICIDIO VIDEMVS.

ATQVE sic satis ex auitis legibus congeßisse videmus rationes non contemnendas, cur, quibus sulcos non leuiter imprimere solet industrius agricola, *vomeres* a maleficiatorum insultibus intactos esse relinquendos existimemus. Ipsam certe necessitatem, vt dictis legibus *aratri* *sancitatem* conciliarent, legumlatores mouisse, quis quaeso dubitaret? maxime quum *aratra* ex earum rerum numero sint, quibus sine incommodo carere non potuisset huma-num genus, si etiam in primaeua illa integritate perstisset, talesque mansissent homines, quales aureo saeculo fuisse aiunt poetae: i)

*Qui vindice nullo
Sponte sua, sine lege, fidem rectumque colebant.*

At vnumquodque saeculum quum aequa produxerit, ac aluerit rerum turbandarum artifices, scelerumque fautores; qui res rei publicae etiam vtiles, sanctasque intemeratas non reliquerint: nec *vomerum* *sancitatem* incorruptam mansisse putas velim. Nam tametsi hosce homines proteruos ab institutis ipsorum tam perniciosis deterrere posset et vel ipsa benigna natura, tellus puta, quae nempe

i) OVIDIUS Metamorph. Lib. I. v. 90.

numquam fraudat colentium industriam, cuiusque foecunditas non senescit: attamen in eo, quod violata sit, et ad hunc usque diem violetur tam *immediate*, quam *mediate aratorum sanctitas*, vix erit facile, qui dissentiet. *Sanctitatem* namque *aratorum* tum *immediate* laedi, annon dicendum est? quum quis non erubesceret, vomeres in felici agro fruticum et veprium impedimenta, herbasque innoxias ignorante derelictos frangere, corrumpere et tam inutiles reddere, ut in colendis agris numquam adhiberi queant. Quis negauerit, et ipsos etiam milites, licet ad arma vocati castra in hostico ponant, sese crimine *laesae sanctitatis vomerum* polluere, si dicta ratione destruxissent *aratra*? Quis non deduceretur et in hanc sententiam, eum, qui sic animo nocendi *aratra* corrumpit, teneri obstrictum, non modo damnum resarcire, sed et luere poenam, quae *violatae aratorum sanctitati* respondeat? k) *Aratorum vero sanctitas mediate*, nostra ex sententia, tunc laeditur, si aut equos, bouesque aratorios quis abducere audet, aut iniuriam infert agricolis, qui, postquam flauentes aristas, velut opimum munus, eorum falcibus ingerebat frugum parens, denuo iamiam sedulam agris colendis nauant operam. Quidni vero dice-
remus,

k) vid. p. HEIGII *Quaest. XXX.* et BERLICHII *Concl. Jur. Civ. quam Saxon. Quaest. Practicab. Concl. XLIX.*

F

remus, delicta, quae in aratris siue immediate, siue
mediate perpetrantur, esse iusto grauiora, dignosque
hinc esse, talia qui commiserint, ut poenam atrocio-
rem subeant? maxime quum et hodienum valeat, *de-
lictā augere locum*, 1) adde, *delictā augere res sanctio-
ne poenali munitas*. Delictis vero, quae in aratris per-
petrata esse scimus, vltiori stilo recensendis vacare
animus suaderet; nisi et vel sola illa, sicubi illorum spe-
cies diuersae explicandae forent, facile lectores meos
fatigare possent; qua de re quaedam eorum attigisse satis
erit. Sic igitur, qui *aratrum lucrificiendi animo per
vim personae illatam aufert*, non ex regulis de furto,
sed de rapina puniendus esse videtur. *Eft enim rapina*,
ceu admonet vir, qui suis meritis iam Academiam Lu-
douicianam ornat, ILL. KOCHIVS, m) *delictum*,
*quo aufertur res aliena lucrificiendi animo per vim per-
sonae illatam*. Ecquis ergo non contenderet, *aratrum
rapina interuersum gladium habere vltorem?* maxime
quum non leges modo quam plurimae *rapinam aratrorum*
capitis poena expiandam esse iubeant, sed quum
etiam in delictorum capitalium numerum hodie refera-
mus rapinae crimen, nobisque adeo sobrior placeat
philosophia, atque priscis istis Germaniae incolis, qui-
bus

1) L. XVI. §. 4, D. de poen. m) in Inst. iur. crim. L. II.
Cap. VI. §. CCXXXIX.

bus rapinas in deliciis fuisse, indicat et vel rythmus ita sonans: n)

*Ruten roben das is gheine Schandt
Das doyen die Besten in dem Landt.*

Eum vero, qui lucrificiendi animo, domino non consentiente, *aratrum alienum aufert*, o) nulla vi personae illata, *furtum aratri committere*, fatebuntur et vel illi, qui alias in optimarum rerum ignorantia versantur. *Vomerum vero furtum quum crimen censeatur furtis rerum alienarum grauius*: recte docuerunt B E R L I C H I V S, p) C A R P Z O V I V S, q) K R E S S I V S, r) furem *aratri suspendi posse*. At si vñquam: certe in dijudicanda huius furti specie omnes facti circumstan-

F 2 tiae

n) Obuius est in LEIBNIZII praef. ad T. III. Script. Brunsii.

A Y R E R I in diff. de furti domest. poena in terris Brunsicens. Sect. I. §. 10. eo lubentius defendere arridet; quo magis est certum, eos parum iuuare leges, quarum auctoritatem inuocant.

p) l. c. Concl. LIX. n. 6. 14. 16.

q) in Pract. noua rerum crim. P. II. Qu. LXXXVIII. n. 4. 7.

r) in cir. diff. Sect. II. in not. ** ad §. XIX.

o) In alienatione rei alienae essentiam furti consistere contendو cum B. E N G A V I O in diff. de furto magno §. I. ill. K O C H I O l. c. L. II. C. I. §. CLXXII. Hanc ipsam vero sententiam, licet aliena sit opinioni B. H E I N E C C I I in Elem. Iur. Germ. T. II. L. II. §. 32. atque ill.

tiae expendi debent. Etenim varias species saepius adhibent patriae leges. Ita enim iure Saxonico diuersae, pro furti *aratrorum* diuersitate, poenae locum obtinent. Sic enim, ceu docet ILL. HEIMBURGIVS, s) si furtum *aratrorum* aut qualificatum, aut magnum est; laqueo delinquens punitur. Fustibus autem tunc caeditur facinorosus, quum furtum *aratrorum* dimidium aestimationis furti magni excedit. Eandem poenam *aratrorum* fures debent subire, si reiterata vice id admiserint delictum, etiamsi ablata *aratra* nec furti magni aestimationem attingant, nec eiusdem dimidium excedant. Is tandem quum, ex sententia ILL. BOEHMERI, t) *latro* audiat, qui committit caedem hominis, lucri commode caussa: certe non est dubitandum, quin et is latronis titulo insigniendus sit, qui agricolas *aratri* sulcos imprimentes ea propter occideret, vt lucrum ei exinde cederet. Hinc et istiusmodi homines, si ad actum proximum peruererint, non gladio puniendos, sed vel rota contendendos, vel saltim, gladii poenam quum fuerint perpeſsi, rotæ imponendos esse censemus. Ad si ad actum modo remotum peruererint, arbitrarie vel numellis, relegatione perpetua, vel confinione, pro facinoris circumstantiis sunt coercendi.

§. XIII.

s) in cit. pr. §. XII. XIII.
XIV. t) in Elem. Iur. Crim. Sect.
II. Cap. XVII. §. CCXXV.

§. XIII.

DE POENA SOCIORVM VIOLATAE ARATRORVM SANCTITATIS AGITVR. QUALITAS DELICTORVM QVAN-
DO QVE CESSAT, POST PRAESCRIPIONEM
VLTIO PETI NEQVIT.

IAM mitteremus argumentum, nisi tres adhuc quaestiones intercederent, sibique aliquam ab hac dissertatione lucem exposcerent. Videlicet indicandum iam esse videtur, quibus suppliciis eos coercere oporteat, qui in crimen violatae *aratrorum sanctitatis* committendum consenserunt, hocque viribus coniunctis perpetrarunt. Socios violatae *aratrorum sanctitatis* seorsim ad tribunal vocare, lubens supersedeo; ut pote generalia quaedam adduxisse, e re erit. Omnibus vero aequalibus sociis *violatae vomerum sanctitatis* aequalem poenam irrogandam esse, docet et vel trita ista paroemia u) gleiche Brüder gleiche Kappen. At quum a criminum sociis inaequalis saepius societas iniri soleat, nec te fugere queat, quod poenae quantitas quantitatem delicti sequatur, atque pro doli admissi gradu determinari soleat: certe et affirmare licebit, pessimos scelerum ductores tanquam capita *violatae aratrorum sanctitatis* poenis iusto grauioribus plectendos esse,

F 3 atque

u) vid. ill. EISENHART colendus in diff. de criminis Praeceptor noster aeternum socii notione §. XXIX.

atque caeteros socios. Quum contra, nostra ex sententia, qui directo, ceu in ICTorum scholis loqui mos est, animo ad crimen in *vomeribus* committendum concurrerunt, non tam acriter puniendos esse censeamus.

Hanc vero excipiat altera quaestio, quae iam excutienda esse videtur. Non incommodè enim interroges, annon certi casus darentur, quibus cessaret delictum in *aratris* violatis? Nulli adfirmare dubitamus, cessare nonnunquam qualitatem criminum ex *aratrum sanctitate* desumptam. Aut enim fallimus, aut ea cessat, si quis citra dolum *vomerum sanctitatem* violauerit. Id quod ipsum vero contingere posset ab furioso, summe ebrio, alioue, qui nec doli capax est, nec in quem culpa cadere potest. Sic et nostra ex sententia cessat, vbi leges non singularem *aratris* tribuunt *sanctitatem*.

Sub finem tandem huius dissertatiunculae a nobis forsitan sciscitaris, an is, cuius *aratum facinore* quodam est corruptum, et post praeterlapsos annos, quibus crima alia praescribi solent, adhuc agere aduersus *vomerum* violatorem queat? Is sane me sibi non habet dissentientem, qui dixerit, laudandum esse, qui facinora parua in *aratris* sub dio derelictis commissa, quum possit, non vlciscitur, sed liberaliter condonat. Si tamen

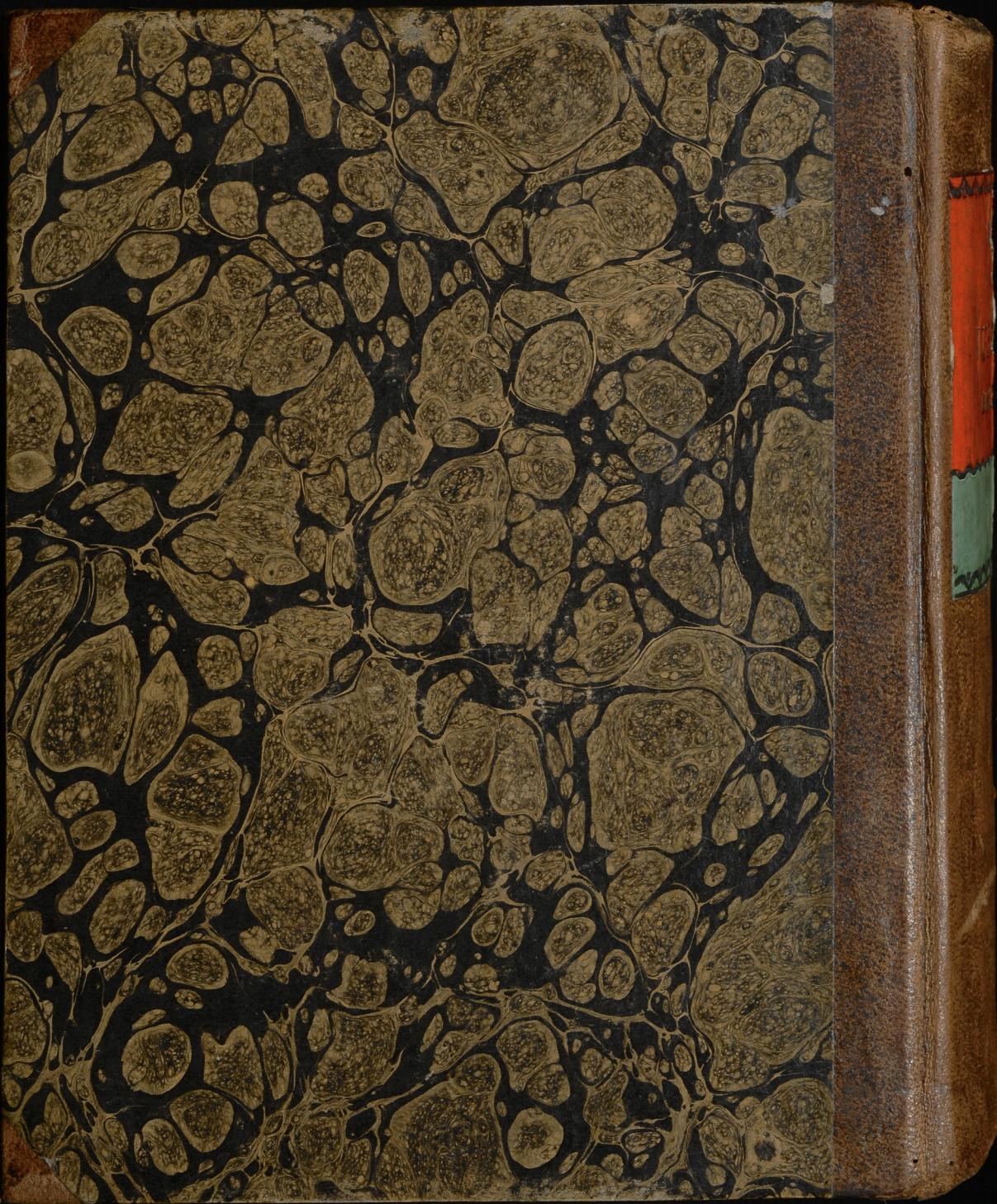
DE ARATRORVM SANCTITATE.

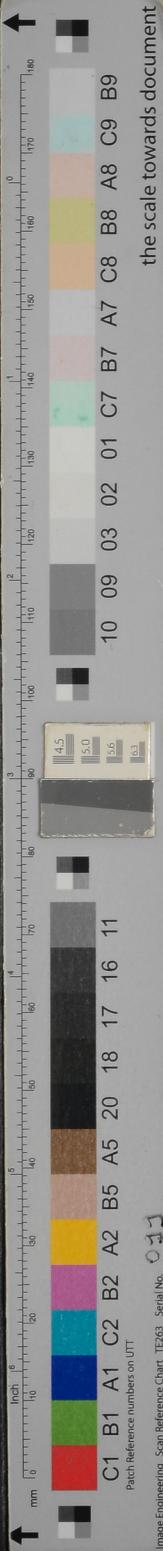
47

tamen laesus agricola poenas ob violatam *aratrorum sanctitatem* poscere velit: auctor ei sum, vt illico instituat actionem. Habet enim poenae petitio post iustum temporis intercedinem instituta in se ridiculi quippiam. Nam inter omnes constare puto, poenas vt emendentur mortales, nec aliis in posterum noceant, inuentas esse. Nulli nocebimus homini, quia commisit delictum, sed ne amplius peccare audeat. Ita enim iam olim GELLIVS x) non incongrue philosophabatur: quando aut *spes magna adest*, ut *is qui peccauit*, citra poenam ipse se vltro corrigat, aut *spes contra nulla est emendari eum posse et corrigi*, tunc quidquid ita delictum est, non *sane dignum esse imponendae poenae studium visum est*. Ergo si inter violatam *aratrorum sanctitatem* tantum temporis intercesserit; vt fere delicti sui non meminerit facinorosus, aut se suosque mores sua sponte emendarit, nec iacturam *aratrorum metuere* laesus amplius necesse habeat, inepta, opinor, vltio, iniusta poena erit. Ut breuiter, quae dixi, contraham; poenam ob violatam *aratrorum sanctitatem* poscere permisum; ignoscere honestum; sero punire absurdum est.

x) Noct. attic. VI. 14.

the scale towards document

103

iat, lege sic introdu&um tacita, quod an orece-
t, indifferens fortasse est, ita tamen aliquando
incipum, si legatus ore referre aliquid velit, sibi
iptis ad cancellariam Moguntinam id pertine-
ermanicē profetri juris est, q.m. de Romanis le-
a lingua utos fuisse in exteris etiam provinciis
at. Votorum collectio secundæ classis Vicema-
n ab antiquis temporibus ante Friderici I. fata
historia memoratur, qui primo Ecclesiasticos
ipes, aliosq; ordine quærit alternis vicibus: ubi
ensis non interrogatus votum, Domini in con-
it, director illius collegii scribit vota Arum.
In dem Churfürstl. Raht vngearchet es von
iens/ sondern allein Mainz einen Reichsproto-
hat doch ein jeder Churfürst einen Secretarium
s vorgehet auffzeichnet: Authenticum tamen
guntinum, ad quod etiam provocatur. Inde
le faciunt Satum: vnd wir Churfürsten/ Für-
issen vnd Herren auch des H. Reichs Frey vnd
de/ Botschaffter vnd Gewalhaber hernach be-
ffenlich mit diesem Abschiedt/ das alle vnd jede
versafte articul mir vnserm guten Willen vnd
vnd geschlossen sind ic.

demum de omnibus propositionis Cœsareæ
m est, & inter S.C.M. & status imperii conven-
toris Moguntini tamquam per Germaniam Ar-
etis est omnes halce transactiones & conventa
nterest) in formam Scti redigere, quo S.C.M.
causa moverint, quod hanc indexerit dictam,
ri interest, quod propositum quodque respon-
soriborant paciscuntur, subscriptibunt & sig-
nent tamen adjunctis principum aliquot con-
stitutum Scti ex verbis editi Cœsarei, narrata
peditionem uniuscujusque partis, tam relatio-
is, quam subsecuta Cœsarea resolutione, ad-

dentes,

Patch Reference numbers on UTT Serial No. 011

Image Engineering Scan Reference Chart TE263 Serial No.